

Utrecht, 2 mei 2017

Grappen en grollen

Reproductiegrafiek naar de Utrechtse Caravaggisten

Met de tentoonstelling *Grappen en grollen* besteedt het Centraal Museum van 20 mei t/m 10 september 2017 aandacht aan de invloed van de prentkunst en het succes van de Utrechtse Caravaggisten, een tot op heden onderbelicht onderwerp.

In de eerste decennia van de zeventiende eeuw reisden drie Utrechtse kunstenaars naar Rome: Dirck van Baburen, Hendrick ter Brugghen en Gerard van Honthorst. In de Eeuwige Stad raakten zij bevangen door het werk van Caravaggio met levensgrote, realistische figuren en een dramatisch contrast tussen licht en donker. Na hun terugkomst werden zij beroemd door de revolutionaire vernieuwingen die ze in de schilderkunst introduceerden. Ook inspireerden zij op hun beurt andere kunstenaars, onder wie Abraham Bloemaert. Sommige werken van deze Utrechtse Caravaggisten werden zeer populair onder prentmakers en het grote publiek. Welke en waarom?

Grappen en grollen

Met circa zes schilderijen en dertig prenten laat *Grappen en grollen* zien welke thema's de voorkeur hadden van de prentmakers en welke functie en boodschap zij de gekozen afbeeldingen meegaven. Dobbelaars en drinkers, hoertjes en oude koppelaarsters, kroegmuzikanten, straatschoffies en boeren werden populaire thema's en dus goed verkocht, waarschijnlijk door de vaak aanwezige humor en spot. Door versregels toe te voegen aan het beeld werd dit effect, en soms ook de onderliggende moraal, versterkt ten opzichte van het originele schilderij, of kreeg de afbeelding een andere betekenis. Zo luidt het onderschrift van een gravure naar een schilderij van Dirck van Baburen met een fluitspeler: '*De fluijt gaet soet, tgeluijt is eel. Maar Heer, hoe klinckt een out wijfs keel!*'

Van schilderij naar prent

De prenten naar de Utrechtse Caravaggisten vallen onder de zogenoemde 'reproductiegrafiek': etsen en gravures waarop een bestaand schilderij door een onafhankelijke prentmaker als het ware is 'vertaald' in zwart-wit. Door de druktechniek is de afbeelding op de prent vrijwel altijd het spiegelbeeld van het

Postadres
Postbus 2106
3500 GC Utrecht

Bezoekadres
Agnietenstraat 3
3512 XA Utrecht

Museumadres
Nicolaaskerkhof 10
3512 XC Utrecht

Contact
T +31 (0)30 236 2362
centraalmuseum.nl

Noot voor de pers
Voor meer informatie en beeldmateriaal contact Manou
Nonnekes via pers@centraalmuseum.nl of 030-2362311
of 06-11326533.

Links: Cornelis Bloemaert, *Zingende oude vrouw*, 1600-1699. Gravure. Collectie Centraal Museum, Utrecht. Rechts: Gerard van Honthorst, *Zingende oude vrouw*, ca. 1621. Olieverf op doek. Collectie Frans Hals Museum | De Hallen Haarlem.

origineel. De prentkunst was de enige manier waarop afbeeldingen op grote schaal konden worden verspreid.

In totaal zijn er dertig tot veertig originele prenten bekend, die in de zeventiende eeuw zijn gemaakt naar caravaggistische schilderijen uit Utrecht. Deze aantallen lijken klein, maar uit de hoeveelheid kopieën naar sommige prenten blijkt dat ze heel gewild waren. Het feit dat sommige afbeeldingen decennialang in omloop bleven en in verschillende uitvoeringen werden geproduceerd, bewijst hun populariteit, zowel onder de elite als onder de lagere sociale klassen. En tot ver buiten de eigen landsgrenzen.

Publicatie

Bij de tentoonstelling *Grappen en grollen* verschijnt een gelijknamige publicatie, die te koop is in de museumwinkel.

R. de Bruijne en V. Manuth, *Grappen en grollen*, prijs: € 8,50 ISBN: 978-90-5983-036-3

Utrecht, Caravaggio en Europa

Grappen en grollen is bedoeld als opmaat tot *Utrecht Caravaggio en Europa*, een grote tentoonstelling over de Europese navolgers van Caravaggio, die het Centraal Museum in 2018-2019 organiseert in samenwerking met de Bayerische Staatsgemäldesammlungen in München. Centraal staan de Utrechtse Caravaggisten.

Noot voor de redactie, niet voor publicatie

Neem voor meer informatie contact op met Manou Nonnekes (Marketing & Communicatie) via mnonnekes@centraalmuseum.nl of 030-2362311/06-11326533.

Beeldmateriaal kunt u hier downloaden: <http://centraalmuseum.nl/pers/>.

Postadres
Postbus 2106
3500 GC Utrecht

Museumadres
Nicolaaskerkhof 10
3512 XC Utrecht

Bezoekadres
Agnietenstraat 3
3512 XA Utrecht

Contact
T +31 (0)30 236 2362
centraalmuseum.nl

Noot voor de pers
Voor meer informatie en beeldmateriaal contact Manou
Nonnekes via pers@centraalmuseum.nl of 030-2362311
of 06-11326533.